

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 13072

TSVISHN RUINEN UN

Moses Schulstein

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יצחק האָט זיך גענומען צו דער אַרבעט. ע
אַנגעהויבן איבערצוגיסן דער מומערס בלום צום זון
דער גאַנצער צײַט האָט זײַן האַנט קײַן צײַמער נײַט
די אַפּעראַציע האָט זיך פֿולקום אײַנגעגעבן. די
מיטן זון זײַנען בײַדע געבליבן לעבן.

אַ גאַנצע נאַכט איז יצחק געשמאַנען איבע
און אַכטונג געגעבן אויף אים. אַז די ערשמע
פֿון דער זון האָבן אַרײַנגעשײַנט אין צײַמער, ו
יצחק אַנגעמאַן און זיך געזעגנט מיט זײַ.

— איצמער בין איך רואיק, — האָט ער גע
איך בין זיכער, אַז איר וועט בײַדע זײַן געזונט און
די גליקלעכע מומער האָט נײַט געוואוסט ווי
צודאַנקען.

און גײענדיק אַהײַם צוריק, איז יצחקן גע
גוט אויפֿן האַרצן! דער אמת איז געבליבן און
צרות וואָס ער איז אויסגעשמאַנען האָבן אים פֿ
געקענט דערווייזן, אַז ער איז אומגערעכט.

געקומען אַהײַם, האָט ער געזאָגט צו לאה

— פֿרײַ זיך, לאה! איך האָב מיט הצלחה
געגאַסן בלום. דו זעסט, אַז דער אמת בלייבט
אַן אמת; ער האַלט אויס די גרעסטע נסיונות,
זאָך אין דער וועלט וועט אים נײַט אַפּליקענע

זייער א סך בלום. ער ליגט אויפן טויטן-בעט און
אקטוירים האבן אים אפגעזאגט דאס לעבן.

- ראטעווע מיין זון, — האט זי זיך געבעטן, —
בער אין אים מיין בלום. בעסער וועל איך שטארבן
ער!

חוק האט איר געזאגט, אז איבערגיין בלום קאן
יילן יא, דאס איז אבער זייער א געפערלעכע זאך.
האט געקלאגט און איז גיט אפגעטראטן:

- דעם פויפסט — האט זי געמענהט — האבן אויך
אקטוירים אפגעזאגט דאס לעבן, און דו האסט אים
ערצאטעוועט; דריי יאר נאך דער אפעראציע האט
לעבט. נאר דו קאנסט ראטעווען מיין קינד! רא-
אים, און קיין זאך וועט מיר גיט זיין צו טייער דיך
פרידיקן!

חוק האט רחמנות געקראגן אויף דער אומגליקלע-
רוי, ער האט אבער ביי זיך גיט געקאנט פועלן אונ-
געמען זיך צו מאכן די אפעראציע. ער האט זיך
גוט אין דעם טויט פֿון זיינע קינדער. ער האט דער-
ס בילד ווי זיי צאפלען זיך פֿארן טויט ...

ער צער פֿון דער פֿרוי איז אבער געווען זייער
און ער האט זיך באשלאסן דאס צו טאן.

- איך דארף גיט דיין געלט! — האט ער געזאגט צו
- איך וועל איבערגיין דיין בלום צום זון נאר מיט
נאָ: מ'זאל דערנאָך צו מיר קיין מענות גיט האבן,
וועט איינער פֿון איך שטארבן.

- אָ דיין הילף וועט מיין זון מיין ווי מיין שטארבן,
די פֿרוי פֿריילעך געזאגט, — מיין לעבן איז מיר
יער.

חוק האט גענומען די נייטיקע אינסטרומענטן און
עק צו איר אהיים. זי האט אים אריינגעפֿירט צום
פֿ. ער האט דערזען א שיינעם כחור וואס איז גע-
לאס ווי א טוך, פֿכעט ווי טויט.

זי האט געוואלט אויפשיין, נאך יצחק האט זי
געהאלטן.

— לאה, איך האב אפגעטאן נאך א האלבע און
און ער האט ווידער גענומען דעם מעסער און
ארעפגענומען די בעלמע פֿון דעם רעכטן אויג.

לאה האט אנגעהויבן צו זען אויף ביידע אויגן
— נאך עטלעכע טעג מוזטו צוליידן, לאה, —
יצחק געזאגט צו איר. — איצטער מוזטו עטלעכע
ליגן מיט פֿארבונדענע אויגן, ביז די וואונדן ווע
אין גאנצן פֿארהיילן.

לאה האט געטאן אלץ, וואס יצחק האט איר ג
אין עטלעכע טעג ארום האט יצחק אראפגענו
אירע אויגן דעם באנדאזש.

— איצטער — האט ער געזאגט צו איר —
ווידער אנקוקן גאטס וועלט!

לאה האט א קוק געטאן אויפֿן מאן און האט
נאנדערגעוויינט פֿון פֿרייד. זי האט אים גענו
די הענט.

* * *

באלד האט מען זיך דערוואוסט אין דער
שטאט, אז יצחק האט זעעוודיק געמאכט זיין פֿר
האבן זיך זייער געוואונדערט וואס ער, דער גע
מער, האט דאס מאל אויך נישט מורא געהאט אויס
אן אפערציע אויף זיין אייגענער פֿרוי. איצט
אלע פֿארשטאנען, אז יצחק איז א גרויסער מענ
שם איז געוואקסן און געוואקסן.

איין מאל איז צו אים אריינגעקומען א פֿר
רייך אנגעטאן. זי איז אים געפֿאלן צו די פֿים
אים גענומען בעטן רחמים, ער זאל ראטעווען
יצחק האט זי אויפֿגעהויבן און האט זי פֿונ
פֿרעגט וואס מיט איר זון איז.

און זי האט אים דערציילט, אז גולנים ז

דערהערט די ווערטער, האט זיך לאה זייער דער-
קן: „צי איז ער חלילה ווידער פֿון זינען נים אראפ?“
זיז איר אינגעפֿאלן. נאר יצחק האט ווידער געזאגט
יה:

— יא, לאה, דו וועסט ווידער דערזען די זון, דעם
די גרינע וועלדער!

לאה האט פֿארשמאנען, אז יצחק מיינט דאס אויף אן
זי איז בלאס געווארן און האט מיט טרערן אין די
געפֿערענט, צי ער איז זיכער, אז די אפערציע וועט
אויסגעלערנט צו זיין פֿארזיכטיק.

— טייערע מינע, — האט איר יצחק געענטפֿערט, —
דיסן, אז אונדזער אומגליק האט מיך א סך אויסגע-
ט. דער אמת בלייבט אבער אלע מאל אן אמת.
ווייס וואס איך רייך, איך טראכט שוין לאנג ווי צו
דיך זעעוודיק!

לאה האט זייער ליב געהאט איר מאן און האט זיך
און אויף אים:

— טו מיט מיר וואס דו ווילסט. איך בין גרייט אלץ
ערצומטראגן, אבי נאר דיך, מיין פֿריינד, צו זען.
— מארגן וועלן מיר זיך זען! — האט ער געזאגט צו

אויף מארגן אין דער פֿרי האט ער זי אוועקגעלייגט
א סאָפֿע און האט צו איר געזאָגט:

— לאה, מיט די לעצטע פוחות לײַד צו עטלעכע מי-

האט גענומען זיין שאַרפֿן מעסער און האט זיך צו-
ט צו איר אויב. זיין האנט האט נים געצימערט.
זון פֿלינק האט ער אראפגענומען די בעלמע פֿון איר
אויב. לאה האט אפֿילו קיין געשריי נים געמאן,
ט מיט א מאל דערזען איר מאן.

— טייערער טייער! — האט זי אויסגעשרייען. —

פֿארלאנג איז מקוים געווארן — איך האב דיר גע-
ט.

יצחק אליין איז דערווייל אַרומגעגאַנגען מיט אַ
געדאַנק: ווי נעמט מען אַראָפּ די הינטלעך פֿון לאהק
און מען מאַכט זי גיידער זעעוודיק? קיינעם האָט
וועגן דעם ניט דערציילט. אויף גאַנצע טעג פֿלען
זיך פֿאַרשפּאַרן ביי זיך אין צימער און אַלץ לייען
כער, וואו עס באַשרייבן זיך די אויגן-קראַנקייטן.
ווייז פֿלעגט ער אויסשניידן די אויגן ביי טויטע ה
הינטלעך, פֿדי צו דערגיין ווי זיי זיינען געבויט.

איין מאל האָט ער געכאַפט אַ קאַץ וואָס האָט
בעלמעס אויף די אויגן. יצחק האָט זיך זייער דע
מיט דעם און געפרוואוּט אַראָפּנעמען ביי איר
מעסער די בעלמעס פֿון די אויגן.

ער האָט זי פֿעסט צוגעבונדן צום טיש, גענו
מעסער און אַראָפּגענומען פֿריער איין בעלמע,
די אַנדערע. די אַפּעראַציע האָט זיך פֿולקום אַני
און די קאַץ איז זעעוודיק געוואָרן. אין אַ קורצן
אַרום האָט ער ביי נאָך אַ קאַץ אַראָפּגענומען אַ
נאָך דעם האָט ער אַ סך מאל איבערגעחזרט די
ציע און זעלמן ווען זי האָט זיך אים ניט אַינגע

נאָך יעדן מאל פֿלעגט ער אַלץ טראַכטן: „דו
אַז איצט קען מען שוין מאַכן לאהן די אַפּעראַציע
האַנט איז שוין גענוג פֿלינק און גרינג.“ נאָר
אַלץ ניט געקאַנט פּוועלן ביי זיך און זיך אַלץ
מיט דער דעה: „ניין! איך וועל בעסער נאָך אַ
און וועל נאָך אַ מאל מאַכן אַ פּראוון!“

אַנדערטהאַלכן יאָר האָט ער געוואָרט און
געמאַכט אַ פּראוון נאָך אַ פּראוון. דער אומב
זיינע קינדער האָט אים אויסגעלערנט צו זיין פֿאַ
סוף-פֿל-סוף האָט ער אַבער באַשלאָסן צו מאַכן
ראַציע, איז אַריין צו לאהן אין צימער און האָט
זיינע די גומען ריזור:

אָפֿט געוואָרן. ניין! אליין בין איך שולדיק אין
טויט. ביניע אומגענימע הענט, מיין שוואַכער
און מיין קליינער פֿאַרשטאַנד — אָט ווער ס'איז
ק!

— ס'איז אַבער פֿאַרט אָן אוממעגלעכע זאָך איבער-
ן בלוט פֿון איין מענטשן אין דעם אַנדערן.

יצחק האָט זיך געהאַלטן ביי דעם זיניקן:

— וואָס ס'האַט זיך געמאַפֿן אָן אומגליקלעכער
איז נאָך נישט קיין באַווייזן. צי דען וועלן מיר
פֿאַר אַ חכם דעם מענטשן וואָס וועט זיך אַפּהאַקן
נישט מיט אַ האַק און וועט דערנאָך זאָגן אַז די האַק
ישט קיין ניצלעכע זאָך?

אַנג האָט זיך יצחק געאַמפּערט מיט די קרובֿים און
יי שכנים. לאַה איז די גאַנצע צייט געזעסן און האָט
נישט שטילערהייט. יצחק האָט זיי נישט געקאַנט אי-
יידן. ער איז אַבער געבליבן ביי זיין מיינונג.

אַרן אַוועקגיין אַהיים האָבן זיי אַזוי געזאָגט צו

— שווערע ליידן האָסטו, יצחק, אַריבערגעמאַנג,
וועסטו שוין מער קיין בלוט נישט איבערגיסן, דו
שוין דאַס מער נישט אויספראַוון אויף דיניע נאַענטע.

5

קורצע צייט איז אַריבער און פֿאַר יצחקן האָבן זיך
אַנגעהויבן בעסערע טעג. ער איז ווידער ביי זיך
ער היים מיט זיין פֿרוי. ווי אין די אַמאָליקע יאַרן
ער ווידער אין זיין קאַבינעט און לייענט וויסנשאַפֿט-
ביכער אויף פֿאַרשידענע שפּראַכן, היילט קראַנקע,
האַבן ווידער אַנגעהויבן צו קומען צו אים. זיין גע-
זאַט זיך ביסלעכווייז אין גאַנצן פֿאַרבעסערט. איין
אַר פֿלעגט פֿאַראַומערן זיין לעבן — וואָס די קינדער
נישט.

יצחק איז ווידער געוואָרן באַוואוסט. די גאַנצע

האַט ווידער מיט אים געסלאָנגען. ווייל ער האָט

לאה האט קיין ווארט ניט געקענט ארויסריידן
האט זיך פונאנדערגעוויינט און איז געפאלן אין חל-
יצחק איז געשטאנען איבער איר און האט ביטער געווי-
בני אהרנען האבן זיך אויך געוויזן טרערן אין די א-
דערווייל האבן זיך די ארומיקע שכנים דערוואוסט
דער דאקטער יצחק איז געקומען. זיי זיינען זיך צו-
געלאפן, האבן אריינגעטראגן לאהן אין שטוב און זי
געמינשערט.

— געלויבט איז גאט און געלויבט זיינען זיינע מע-
ער האט מיר צוריקגעקערט מיין מאן! — האט זי גע-
זאז זי איז געקומען צו זיך.

יצחק איז געזעסן לעבן איר. ער האט געפילט
זיין הארץ צערייסט זיך אויף שטיקלעך פון צער. זי
איז אים געווען צו קוקן אויף לאהן — אירע אויגן
פארצויגן מיט היימלעך און איר פנים זאגט אים, אז
ליידן זיינען גרויס.

די שטוב איז דערווייל געווארן פול מיט מע-
יצחק האט זיי דערציילט פון אלץ וואס מיט אים
פאסירט פאר דער גאנצער צייט.

— דאס האט דיך גאט געשמראפט! — האב
געזאגט צו אים. — דו האסט ניט געדארפט הייל
פויפסט.

— ניין! איר זייט ניט גערעכט! — האט זי
געענטפערט. — איך בין א דאקטער און מוז ג-
מאכן די ליידן פון אלע מענטשן. איך מוז העלפן
קראנקע, ווער זיי זאלן ניט זיין!

— דו האסט זיך געדארפט אפזאגן, ווייל דאס
וואס דו האסט געפונען, איז סיי ווי א נארישקייט.
— ניין, מיין מיטל איז ניט קיין נארישקייט,

א ריכטיקע זאך. ניט דערפאר, ווייל דאס מיטל מוז
זיינען מינע קינדער אוועק פאר דער צייט פון דער
איך האב דאס ניט אויסגעטראכט גלאט אזוי, א
און ניט ווי

ער דערזען פֿאר די אויגן, ווי ער צאפט דאס בלוט פֿון
קינדער, און מ'האט אים פֿאר ווייטאג פֿארקלעמט
הארץ.

— קינדער מיניע, קינדער מיניע! — האט ער גע-
זאגט.

זאך האט געקלאפט יצחקס הארץ, אז ער איז צו-
נגען צו זיין הויז. לאנג האט ער שוין ניט געזען
קאנמע ערטער. ווער געדענקט נאך יצחק? צי וועט
ווער דערקענען? די פינג יאר צרות האבן אים על-
געמאכט אויף גאנצע פֿופציק. די האר זיינע זיינען
עווארן, דאס פנים צעקנייטשט, דער רוקן אינגע-
צרות מאכן דעם מענטשן ניט שענער ...

יצחק איז צוגעגאנגען צו זיין הויז און האט דערזען
יי טרעפ א פֿרוי, אנגעטאן אין ווייסן. און לעבן דער
א גרייז-גראען מאן. יצחק האט באלד דערקענט
פֿרוי, ער האט אויך באלד דערקענט דעם אלמן
זיין.

— א גוט מארגן דיר, לאה! — האט ער געזאגט מיט
ערדיקער שמים.

האט ניט דערקענט דעם מאנס קול און האט זיך
פֿאן:

— א גוט יאר דיר, ווער דו זאלסט ניט זיין!
הרן האט א קוק געטאן אויף יצחקן און האט אים
ערקענט.

דאקטער, יצחק! — האט ער אויסגעשריען. —
סמו?

ה האט דערהערט די ווערטער און האט אנגע-
זימערן פֿאר שרעק. זי האט זיך א הייב געטאן
אויסגעשטרעקט צו יצחקן די הענט. יצחק איז
פֿאן צו איר, אבער ווי ער האט נאר געענטער דער-
פנים, האט ער א קרעכץ געטאן:

לאה, מייערע מיניע! — האט ער אויסגעשריען.

סמ בלינד? א, גאט, ווען וועט שוין קומען א סוף

און ער האט געוויינט, געריסן זיך די האר פֿון
געקרקצט מיט אַ שרעקלעכן פֿאַרשטיקטן קול —
האַט שוין געוויינט און געקרקצט ניט קיין משוגענע
די פֿראַנצויזן האָבן געקוקט אויף אים און געש
זיי האָבן אויך ניט געקאַנט צווען דעם צער זי
ענדלעך איז יצחק געקומען צו זיך און האַט זיך אָפּג
צו די פֿראַנצויזן:

— איך בין גרייט צו פֿאַרן מיט אַיך קיין רוין
העלפֿן אַייערע קראַנקע און פֿאַרוואַנדעטע, אַזוי ווי
האַב געהאַלפֿן אַנדערע. — אַזוי פֿיל צרות האַט ער
אַריבערגעטראָגן, און ס'האַט זיך אים געוואַלט אויס
קען דעם בעכער פֿון די לינדן ביזן דעק. ביי אים א
בליבן, אַז ער מוז פֿאַרן קיין רוים, זען זײַן הויז א
פֿרוי, צי זי לעבט נאָך.

4

אויף מאַרגן אין דער פֿרי האַט זיך יצחק גע
מיט די פויערים פֿון דאַרף און איז אַוועק מיט דער
קיין רוים. מיט טרערן אין די אויגן האָבן אים די
רים באַגלייט.

די פֿראַנצויזישע אַרמיי איז צוגעגאַנגען צו די
פֿון רוים. אין יענער צײַט איז אין רוים געזעסן
פויפּסט אַלעקסאַנדער IV. דער פֿריערדיקער פּו
איז געשטאַרבן פֿאַר צוויי יאָרן — נאָך דער אָפּער
האַט ער נאָך געלעבט פּמעט דריי יאָר.

די פֿראַנצויזן זײַנען אַרײַן אין שטאָט. יצחק
אויך געווען צווישן זיי. ער איז אַוועק צום רײַמען
האַט אים געזאַגט, אַז ער האַט דאָ אַ שטוב, מיט אַ
און האַט געבעטן, מ'זאַל אים אָפּלאָזן. דער רײַמער
אים באַדאַנקט פֿאַר דער הילף, וואָס די פֿראַנצויזן
געהאַט פֿון אים, און האַט אים אָפּגעלאָזן.

יצחק איז אַוועק אין ייִדישן קוואַרטאַל, וואו
געשטאַנען זײַן-הויז. ער איז געגאַנגען און געט

געהאנגען איבער זיין נשמה, האט זיך אפגעטאן. ער
זיך מיט א מאל דערמאנט אין אלין, וואס האט מיט
פאסירט, אין זיין היים, אין זיינע קינדער, אין זיין
... ער האט זיך געכאפט פארן קאפ און איז געפאלן
דער ערד. די פראנצויזן האבן פארוואונדערט גע-
זאגט אויף אים. זיי האבן גענומען פארדעכטיקן, אז ער
זאל א שפייזן. די סאלדאטן האבן אים ארויפגעלייגט
און וואגן און אים געבראכט אין דארף אריין.

דער אנפירער האט גלייך פאררופן צו זיך די עלטסטע
דארף און האט געפרעגט ביי זיי, וואס פאר א מענטש
זי אט דער יצחק.

— פון וואנען ער איז, ווייסן מיר ניט, מיר ווייסן נאר,
זי איז א גוטער דאקטער. ער וואוינט שוין ביי אונדז
און מיר האבן פון אים אחוץ גוטס קיין זאך ניט

מען האט אריינגערופן יצחקן. קוים וואס ער האט
געהאלטן אויף די פים. דאס פנים איז אים געווען
ער האט זיך אין גאנצן איבערגעביטן, פון די אויגן
אן שוואונדן דער אויסדרוק פון משוגעת.

— איך האב געהערט, אז דו ביסט א גוטער דאקטער,
מ'געזאגט צו אים דער ריטער, — מיר דארפן האבן
דאקטוירים. ווילסט אונדז דינען און גיין מיט אונדז
ווי?

. גיין קיין רוים? גיין אהין צו, וואו עס זיינען
די שרעקלעכסטע זאכן אין זיין לעבן, וואו עס
און עס קלאגט, קען זיין נאך ביי איצט, זיין לאה? —
! בעסער ניט גיין אהין! בעסער פארבלייבן דא
ארטן אויפן טויט אין דעם פארווארפענעם דערפיל!
קינדער מינע! קינדער מינע! — האט יצחק
בצט. און ער האט זיך דערמאנט די שרעקלעכע
ווען זיין מעסער האט זיך אנגעריט אין זיין זונס
... ער האט ווידער דערזען פאר זיך ווי לעבעדיק
יבערגעשראקענע קינד.

יצחק וואַלם נאָך אזוי אַפגעלעבט אין דעם ד
צײַט מיט יאָרן, ווען ס'וואַלט זיך פּלוצעם ניט גע
אזא מעשה: איין מאל האָט ער אָנגעקליבן אַ סך
און האָט זיך געזעצט אויף אַ הויכן פֿעלדז, וואָס
האַנגען איבערן וועג, פֿונאַנדערקלייבן זיי. מיט
דערהערט ער אַ שאַלן פֿון אַ מלחמה-טרומייט. ע
אַ קוק געטאָן און דערזען פֿון ווייטן — אַ גרויסע
באוואַפֿנטע מענטשן גייען איבערן וועג.

פֿאַרויס, אויף שיינע פֿערד אין גאַלדענע פֿאַ
רײַטן די אָנפֿירערס. יצחק קוקט און וואונדערט ז
וואַגען האָבן זיך גענומען די מענטשן? די רײַטע
אים אויך באַמערקט און אים אַ רוף געטאָן צו זיך.
האַט זיך ניט גערירט פֿון אַרט. ער קוקט אויף זי
און הייבט זיך אָן צו דערמאַנען, אז ערגעץ וואו
האַט ער שוין געזען אזוינע אויסגעפּוצטע מענטשן
אַבער, קען ער זיך ניט דערמאַנען. עמלעכע ס
האַבן אַרויפֿגעקלעטערט אויפֿן פֿעלדז און האָבן
געשלעפט יצחקן אונטן. באַלד איז צו אים צו
דער אָנפֿירער און האָט אים געפֿרעגט אויף פֿראַג
וואו געפֿינט זיך דאָ דאָס נאַענטסטע דאָרף. יצה
אים גאַרניט געענטפֿערט. ער האָט ברייט געע
אויגן, געקוקט אויפֿן רײַטער, און ס'איז קענטיק גע
ער וויל זיך אין עפעס דערמאַנען. נאָר באַלד א
צו זיך געקומען און האָט געפֿרעגט ביים רײַטער
אויף פֿראַנצייזיש:

— ווער זײַט איר?

דער רײַטער האָט זיך געוואונדערט צו הערן
פֿראַנצייזישע שפּראַך פֿון עפעס אַן אַפגעריסענע
לער, דאָך האָט ער אים געענטפֿערט, אז
נען אונטערטאָנער פֿון דעם פֿראַנצייזישן קיניג קאַז
וועלכער האָט דערקלערט מלחמה דעם קיניג פֿון
און דעם פּויפּסט, און ער, דער רײַטער, איז דאָס
פֿירער פֿון אַן אַפּטיילונג, וואָס גייט פֿאַרויס. יצ

א גאנצע נאכט איז יצחק געזעסן לעבן קראנקן קינד
האט אים געגעבן די רפואה. אים איז געווארן א ביי-
ע גרינגער, אבער א שווארצע כמארע האט נאך אלץ
ס פארדעקט פאר אים, און וואס איז הינטער דער
רע — דאס האט ער נישט געוואוסט.

אין דער פרי האט יצחק געוואלט אוועקגיין ווינטער,
די באלעכאטים האבן אים מיט טרערן אין די אויגן
געהויבן בעטן, ער זאל פארבלייבן ביי זיי ביז דאס קינד
געזונט ווערן. איז ער פארבליבן. אים איז געווען
איינס — צי גיין ווינטער, צי פארבלייבן דא.

דערווייל האט זיך דאס גאנצע דארף דערוואוסט, אז
זי געקומען עפעס איינער א מאדנער מענטש און האט
טעוועט א קינד. אין דארף זיינען געווען א סך
קע, און אלע זיינען זיי באלד געקומען צו יצחק
הילף. יצחק איז פארבליבן אין דארף און האט גענו-
היילן די קראנקע. די פויערים האבן אים זייער ליב
אגן. איז א קורצער צייט ארום איז ער באוואוסט
רן אין די ארומיקע דערפער, און פון אומעטום האבן
הויבן צו קומען צו אים קראנקע. א סך מענטשן
ער אויסגעהיילט, א סך געהאלפן. אלע האבן אים
לשם פאר א מכשף (מעכאשעף). ווער ער איז און
זאנען ער איז, האט קיינער נישט געוואוסט. יצחק
וועגן זיך קיין מאל גארנישט דערציילט.

יר יאר האט יצחק אזוי אפגעלעבט רואיק און שטיל.
נישט האט ער אין א פויעריש הייל. די פויערים
אים געבן עסן און טרינקען. — באשוכן און בא-
אים. שעהן לאנג פלעגט ער ארומגיין איבער די
קע פֿעלדער און וועלדער און קלייבן פֿארשיידענע
ביסלעכווייז איז זיך זיין קראנקייט אויסגעשטא-
ון ער איז ווידער געקומען צום שכל. געדענקט
ער נאך דאס, וואס מ'האט מיט אים פֿאסירט אין
— וועגן זיין ווייב און קינדער און וועגן זיין פֿריער-
גבן האט ער איז גאנצן פֿארנומען

די פֿים. ביים וועג לעבן אַ גרויסן שטיין איז געש
אַ פויעריש הייזל. אין הייזל האָט געלויכטן אַ פֿ
יצחק איז אַרײַן און האָט זיך געזעצט. די באַלעב
האַבן אַ קוק געטאָן אויף יצחקן און האָבן גלייך פֿאַר
גען. אַז ער איז נישט ביים זינען. נאָר אַ מינהג איז
געווען אין די בערג, אַז עדער גאַסט, ווער ער זאָ
זײַן, איז געווען אַ גאַסט פֿון גאַט, און די באַלעב
האַט אים אָפּגעלאָזן איר אַרט לעבן פֿײַער, דערלאָנגט
ברויט מיט געקעכץ און איז אַליין אַוועק אין אַ ווייט
וואו ס'איז געלעגן אירם אַ קראַנק קינד.

דאָס קינד האָט געהאַט היץ און האָט שווע
אַמעמט. באַלד האָט דאָס קינד זיך פֿונאַנדערגעו
די מוטער האָט עס געקושט, געוואַלט פֿאַרווייגן, גע
לידלעך — קיין זאַך האָט נישט געהאַלפֿן. דאָס קינד
געוויינט אַליץ העכער און העכער. יצחק איז צוגעג
צו דער מאַמען און האָט זי געפֿרעגט, צי איר קינד
קראַנק.

— זייער קראַנק! — האָט זי געענטפֿערט און
זיך צעוויינט.

יצחק האָט דערזען אַ קראַנקן און ס'איז אים גע
עפעס לײַכטער. ער איז געקומען אַ ביסל צו זיך,
באַקומט דאָס קינד און האָט דערקענט זײַן קראַנק
— מען דאַרף אים געבן טרינקען אַזאַ גראַז, —
ער געזאַגט צו דער מוטער.

די מוטער האָט געוואוסט פֿון די גראַזן — זיי
געוואַקסן אויף די דערבײַאיקע פֿעלדן. זי איז
אַוועק קלײַבן די גראַזן.

די קעלט, די פֿינצטערניש און די טיפֿע אָפּגרוינט
די בערג האָבן זי נישט אָפּגעשראַקן, אַבי צו ראַטעווע
קינד.

אַז די מוטער האָט געבראַכט דאָס גראַז, האָט
צוגעריכט די רפֿואה און געגעבן דעם קינד. עס איז
בעסער געוואָרן און ס'איז אײַנגעשלאָפֿן. די מוטער
זענענדיג פֿאַר פֿרײַד

— וואָס איז מיט דיר? — האָט זי געפֿרעגט בײַ אים.
יצחק האָט איר ניט געענטפֿערט. זי האָט אים גע-
כט ברויט. יצחק האָט שוין אַפֿילו לאַנג ניט גע-
דאַך האָט ער איצטער קיין שום מעם ניט גע-
. די פֿרוי האָט אים איבערגעבונדן די וואונדן און
גט צו אים:

— וואָרט דאָ אַפֿ אַ וויילע, באַלד וועלן קומען מיניע
ער פֿון פֿעלד, וועלן זיי דײַך אַוועקפֿירן אין שמאַט
.

ווי נאָר יצחק האָט דערהערט דאָס וואָרט „קינדער“,
ער זיך גלייך אַ שטעל געטאַן אויף די פֿיס. ער וויל
אַן עפעס דערמאַנען — און קען ניט. עפעס איז בײַ
אין קאַפּ אַלץ פֿאַרצויגן געוואָרן מיט אַ שוואַרצער
ע. אויפֿן האַרצן ליגט אים אַ שווערער שטיין און
ט און דריקט אַזוי... ער האָט אַ קרעכץ געפֿאַן
איז אַנמלאַפֿן. אַ סך טעג און נעכט איז ער אַזוי
פֿון דורך דערפֿער און שמעט, אַלץ קיין צפֿון.

ווי פֿרײַער איז אים אין קאַפּ אַלצדינג פֿאַרצויגן גע-
מיט אַ שוואַרצן וואַלקן. און דאָס האַרץ — אַזוי ווי
ע חיות וואַלטן עס געריסן אויף שטיקער.

יצחק האָט געלעבט פֿון די נדבֿות, וואָס גומע מענטשן
און אים געבן. גיט מען אים עסן — עסט ער, גיט מען
ניט — בעט ער ניט. רופֿט מען אים אַרײַן אין אַ
נעכטיקן — גייט ער; רופֿט מען אים ניט — נעכט-
ער אונטערן פֿרײַען הימל, אונטער אַ בוים ערגעץ
גראַז. גאַנצע פֿינף חדשים האָט ער אַזוי אַרומגע-
ערט.

ערווייל איז געוואָרן ווינטער, ס'איז אַרויס אַ שניי.
האָט ער זיך דערשלעפֿט אַזש צו די אַלפֿן-בערג.
געוואָרן אַלץ קעלטער, דער וועג איז געגאַנגען
אַרויף. גיין איז געוואָרן אַלץ שווערער.

איין מאל בײַ נאַכט איז ער געקומען צו אַ דאַרף. די
זינגען אים פֿאַרפֿרוירן געוואָרן, און ער האָט געצײ-
פֿאַר קעלט. קוים וואָס ער האָט זיך געהאַלטן אויף

בני נאכט איז ער זייער אפגעשוואכט געווארן און
פאלן אויף דער ערד. לאנג איז ער געלעגן א געה
און אז ער האט זיך אויפגעכאפט, איז שוין געווען ג
שאג. ער האט זיך גענומען ארומקוקן — בערג א
- מער. איבער אים וויגן זיך גרינע צווייגן. א
לעבן אים מורמלט א מייכל. אויף די ביימלעך ז
פייגעלע. יצחק האט זיך געכאפט פארן קאפ, זיך ג
דערמאנען, וואס מיט אים קומט פאר, נאר ער הא
געקענט. וואס נעכטן איז געווען — האט ער פאר
דערווייל איז פארבייגעגאנגען א פויער. ע
ניט באמערקט, אז אונטערן בוים ליגט א מענטש,
איז ארויפגעגאנגען אויף יצחקן. יצחק האט א
געשאן און האט זיך מיטן גאנצן פוח געלאזט לויפ
פויער האט געמיינט, אז ס'איז א משוגענער, א
זיך אנגעהויבן צו צלמען (ציילעמען). יצחק איז
געלאפן ווי א משוגענער. אלע וויילע האט ער
כאפט פארן קאפ, גערעדט עפעס פאר זיך, געוויי
געקרעכצט. לעבן א דארף זינען אויף אים א
הינט, האבן אויף אים צעריסן די קליידער, צעכי
ביז בלוט. קינדער האבן אים באווארפן מיט ש
קיינער פון די גרויסע האט זיך פאר אים ניט אנג
ווייל אין יענער פֿינצטערער צייט האט מען געהא
אין די משוגעים זיצן שדים.

יצחק האלט דערווייל אלץ אין איין לויפן, ער פ
זיך גארניט ווערן. פאר צרות פילט ער נאר קיין
ניט. און אזוי איז ער געלאפן ביז וואנען ער איז
געפאלן אן פוחות לעבן עפעס א היזל. פון הי
ארויסגעגאנגען א פרוי מיט א קינד אויף די הע
האט דערזען אויף דער ערד א געחלשטן, א צעבל
מיט צעריסענע קליידער, און האט אויף אים רחמנ
קראגן. זי האט געבראכט וואסער און האט עס אים
געגאסן אויפן קאפ. יצחק איז געקומען צו זיך. זי הא

די דינער זיינען געשמאנען, האבן איר גארניט גע-
ערט און טרויעריק געקוקט צו דער ערד.

לאה האט זיך דעמאלט אין אלץ דערמאנט און האט
גימער, ביטער צעכליפעט.

א וואך צייט איז אריבער. לאה האט שוין לאנג
געווען אירע קינדער, אפגעזעסן שבעה און אין
ער געווארט אויפן מאן און ניט אויפגעהערט צו
זיין.

אך א וואך צייט איז אריבער און יצחק קומט אלץ
קיינער ווייס ניט, וואהין ער איז צוועק פֿון פא-
יצחק איז פֿארפֿאלן געווארן און ביי אלעמען איז
בן, אז ער איז געשמארבן. אין זיין הויז איז גע-
פוסט און ווייסט. ס'הערט זיך שוין ניט קיין קינד-
ער געלעכטער, ס'קומען שוין ניט קיין קראנקע.
אליין זיצט לאה א פֿאראומערטע, בעט גאט און
אויפֿן מאן. דער אלטער אהרן פרוואוט זי טרייסטן,
לאה הערט ניט אויף צו גיסן ביטערע טרערן. און
איז אריבער א יאר, און צוויי און דריי און פֿיר —
רערן און פֿון ניט שלאפֿן ביי נאכט זיינען ביי לאהן
געווארן די אויגן און די אומגליקלעכע איז בלינד
רן.

3

יצחק איז אבער ניט געשמארבן. ווי זאגט מען:
צרות לעכט מען.

ט וואס ס'האט מיט אים פאסירט אין דער לעצ-
צייט. ווען מ'האט אים ארויסגעשלינדערט פֿון
מס פאלאץ, איז ער אנטלאפֿן וואהין די אויגן
אים געטראגן. ער איז געלאפֿן און געלאפֿן, אלץ
ר, ווייטער. לאנג האט ער ארומגעוואנדערט אי-
יי גאסן פֿון רוים, ביז ער איז געקומען צו די טויערן
מאט און איז ארויס אין פֿרייען פֿעלד. פֿאר מיד-
האט ער קוים געאטעמט, דער שווייס איז אים גערר-

דערט אויף יצחקס רפואה. דעם פויפסטס לייב האט
געפרייט, וואס דער קראנקער איז פון טויט לעבעד
ווארן. אז מ'האט צו זיי דערגרייכט די ניים וועגן פון
די קינדער, האבן זיי א שאקל געמאן מיטן קאפ א
זאגט: „מסתמא איז אזוי באשערט! דאס לעבן פֿון
הייליקייט איז טייערער פֿאר דעם לעבן פֿון די קינד
וועגן יצחקן האבן זיי גארניט געזאגט. די טויטע
פערס פֿון זיינע קינדער האט מען אפגעשיקט צו
אהיים.

לאה איז דערווייל געזעסן אין שטוב און האט
געוויינט. געוויינט האט זי נעבעך, ווען מ'האט
געפירט איר מאן צום פויפסט, אבער נאך מער האט
געיאמערט, ווען מען האט צוגענומען ביי איר די ק
לאנגע, שווערע שעהן איז זי געזעסן און האט ניש
וואוסט וואס איבערצופראכטן. וואו איז דער מאן א
וואו זיינען די קינדער? צי לעבן זיי? ...

די נאכט איז אריבער. א טאג, לאנג ווי א יא
אוועק, און קיינער איז נישט געקומען.

לאה איז געזעסן לעבן בעט און האט זיך צוגע
צי מ'קלאפט נישט א טיר, צי מ'הערט זיך נישט א קול.
אט האט מען א קלאפ געמאן אין טיר און מ'האט
דערטראגן געשרייען פֿון גאס. לאה איז אראפגע
האט געעפֿנט די טיר און האט דערזען אומבאט
מענטשן מיט טראגבעמלעך און אונטער א שווע
קאלדרע ליגן די בלויע קערפערס פֿון אירע קינדער
לאה איז געווארן בלאס ווי דער טויט און א
פֿאלן אין הלשות. מען האט זי אויפֿגעהויבן און
געטראגן אין שטוב. א לאנגע צייט האט לאה נישט גע
קומען צו זיך.

— וואו איז מיין מאן? רופט אים אהער! —

זי אנגעהויבן שרייען, ווען מען האט זי אפגעמישטע

— דער הער איז נאך נישט געקומען! — האבן ג

פֿערט די מענטשן.

נדער באַנק איז געלעגן אָן באַוועגונג זײַן עלטערער
דער קאַפּ אין אַ זײַט, דאָס פּנים — בלוי, די אויגן
סגעשפּאַרט...? לעבן אים האָט זיך אין קאַנוואַל-
ס געצאָפּלט דער יונגערער. ער האָט זיך געשטיקט
אַרויסגעלאָזן משונה-ווילדע קולות...

אַז יצחק האָט דערזען זײַנע קינדער, איז ער געבליבן
פאַרשמיינערט. קיין וואָרט ניט געקענט אַרויסריידן.
אַר האָבן זיך אים געשטעלט קאַפּויר. דאָס פּנים האָט
אים אויסגעצויגן, די אויגן זײַנען ברייט געוואָרן, ער
זיך געכאַפּט פֿאַרן קאַפּ און האָט ניט מיט זײַן קול
געהויבן שרײַען:

— קינדער מײַנע, קינדער מײַנע! ...

ער האָט זיך אַ וואָרף געטאַן צו זיי און איז געפֿאַלן
די קני. וויינען האָט ער ניט געקענט, ער האָט
געצייטערט מיט אַלע גלידער און שווער געאַטעמט.
האַט זיי געקושט און געמינטערט, נאָר אַליץ אומזיסט.
יגן ווי טויטע און ווערן אַליץ קעלטער ...

מיט אַ מאל האָט זיך יצחק אויפֿגעשטעלט, זיך גע-
ט פֿאַר די האַר, אַרויסגעלאָזן אַ שרעקלעכן קרעכץ
אַנגעהויבן צו שרײַען:

— קינדער מײַנע, קינדער מײַנע!

די הויפֿלייט האָבן פֿאַר שרעק קיין וואָרט ניט גע-
אַרויסריידן. יצחק האָט זיך אַ לאַז געטאַן פֿון ציי-
און, האַלטנדיק זיך פֿאַרן קאַפּ, האָט ער ווי אַ משוגע-
אַנגעהויבן צו לויפֿן איבער די זאַלן פֿון פּאַלאַץ. ער
גאַרניט און הערט גאַרניט, פֿאַלט אַרויף אויף
זשן. אַלע זידלען אים, אַנטלויפֿן פֿון אים. לסוף
אים די דינער געכאַפּט און אַרויסגעשלידערט אויף
גאַס. יצחק האָט זיך געלאָזט לויפֿן, וואו די אויגן
אים געטראָגן ...

דער פּויפּסט איז דערווײַל געשלאָפֿן שטיל און רואיק.
שלאָף האָט ער שוין פֿון לאַנג ניט געהאַט. אַרום

ווי ניי בלוט האט אנגעהויבן צו שמראמען אין זיינע
ער האט אויפגעהויבן דעם קאפ און האט געזאגט
קינד עמלעכע גוטע ווערטער. דאס יינגלעך האט
נאך מער דערשראקן און האט אנגעהויבן צו וויינע
— טאטע, מ'טוט מיר וויי! אוי, אוי, אוי, ווי
מיר וויי! ..."

— שש, שש, מיין קינד, נאך איין מינוט — און
טיק! — האט אים יצחק בארואיקט. אבער אליי
ער אויך קוים איינגעהאלטן די טרערן, די הענט
געציטערט, די אויגן האבן קיין זאך ניט געזען, און
שרעקלעכער וואונד אויפן זונם האנט ...

די אכערציע האט זיך געענדיקט. יצחק האט
בערגעבונדן די קינדער און דעם פויפסט די וואונד
האט געדאנקט גאט, וואס אלץ איז אריבער בשלח
— איך דאנק דיר, יצחק, — האט דער פויפסט
זאגט. — דו האסט מיר געראטעוועט דאס לעבן
דערפאר וועסטו קריגן שכר (סכאר), ווי דו ביסט

יצחק האט זיך א נייג געטאן און איז ארויס
קינדער אין א צווייטן צימער. אלע האבן אים א
רינגלט, אפגעגעבן מזל-טוב, באוואונדערט זיין
געדריקט אים די האנט. די קינדער האט מען
און געטוליעט און אריינגעפירט אין א באזונדער
יצחק האט זיך געפילט זייער גוט. ער האט נישט
געראטעוועט א מענטשן פון טויט, ער האט אויך
וואס ער האט אויפגעטאן פארן וואויל פון אלעמען
נאך ווי באוויזן: אויף די אייגענע קינדער! יא,
מע מענטשן האבן געטאן אן עוולה (אוולע) און
זיינע קינדער ... גאט שמייט דאך אבער פארן און

יצחק איז דורכגעגאנגען דעם זאל און איז צוגע
צום צימער, וואו די קינדער האבן אויף אים גע
יצחק האט געעפנט די טיר און האט דערזען א
שטוב מיט הויפלײט. אלע שפארן זיי זיך און סוף
עפעס. יצחק האט זיך דורכגעשמופט צום פֿע
יען זיין זיידע וואו מ'האט זיין זיידע וואו מ'האט זיין זיידע

יצחק האט אבער פארקריצט די ציין און איז א
ראגענער און א בלאסער צוגעגאנגען מיט די קינד-
צו די דאקטוירים און געזאגט:

— קומט, לאמיר גיין צום קראנקן, איך בין גרייט ...
די הויפלויט האבן זיך נאך מער פארוואונדערט.
זיין באנעמען זיך האט יצחק זיי נאך מער צערייצט
בייז געמאכט.

יצחק איז אריין צום פויפסט אין צימער און האט זיך
מען צו דער ארבעט. „אזוי ווי דער פויפסט איז זייער
ד, — האט ער געמראכט, — דארף מען פאר אים
א סך בלומ. איך וועל נעמען פון יעדן זון א ביסל.
אלט וועט דאס זיי אפשר ניט שאדן. איך וועל זאגן
ינדער, אז ס'איז ניט קיין סכנה, און זיי וועלן מיך
דן“.

און ער האט אזוי געזאגן.

שטארק, זייער שטארק האט געקלאפט יצחקס הארץ.
ער האט זיך צוגערירט מיטן שארפן מעסער צו זיין
לייב. דאס יינגעלע האט ניט געוויינט און נאר
פונאנדערגעפענט די אויגן פאר שרעק. ער האט
שערט און מיט מורא געקוקט אויפן פאטער און
פויפסט, וואס איז געלעגן ווי א פויפער אויף די
מענע קישעלעך.

יצחק איז געווארן נאך בלאסער און האט אלץ גע-
ט: „גאט, גאט, גיב מיר פוחות! ...“ ס'איז גע-
א רגע, ווען יצחק האט זיך געדאכט, אז זיין האנט
א צימער געמאט. ער האט מיט שרעק א קוק געמאט
זון. דאס קינד האט געשמיכלט דורך די פערן.
למ איז אים אראפ ווי א שטיין פון הארצן. „דאנ-
אמ!“ — האט ער געמראכט — „עס גייט גוט, דער
דער וועט בלייבן לעבן.“ ער האט איבערגעבונדן
זון די וואונד, אים א קוש געמאט און צוגערופן דעם
זן.

דאקטוירים קוקן אויף אים און גאפן. דער
האט דערנוויל אפגעלייבט, ווי ער האט זיך פאר-
האלטן.

זיינען שוין דא און מיר האבן שוין אויך געפונען מ
וואס ביי זיי קענסטו נעמען דאס בלום.

— וואו זיינען זיי, די מענטשן? — האט יצחק
פֿרעגט.

— קום מיט אונדז, — האבן זיי אים געזאגט,
דו וועסט זיי זען.

און זיי האבן אריינגעפֿירט יצחקן אין צימע
זיינע קינדער זיינען געווען:
— אט פֿון די קינדער וועסטו נעמען בלום פֿון
הייליקייט.

אז יצחק האט דערזען זיינע קינדער, איז ער ג
בלאס ווי א סוף. אויף דעם האט ער זיך ניט ג
די קינדער וויינען, שטרעקן צו אים די הענט א
יצחק איז צו זיי צוגעגאנגען און האט זיי אנגעהויבן
און איינשמילן:

— וואס וויינט איר, מינע טייערע? איך בין
מיט אייך, איך וועל קיינעם ניט דערלאזן אייך ש
טאן.

און דאס הארץ קלאפט אים אזוי, און מ'איז א
שווער, אזוי שווער... און ער טראכט זיך: „ק
זיך דען אפזאגן איבערצוגיסן בלום פֿון מינע א
קינדער? ניין! איך טאר זיך ניט אפזאגן! איצט
איך אלעמען ווייזן, אז אמת בלייבט אלע מאל אמת
ער האט האט ארומגענומען די קינדער, געשמייכ
זיי, געקושט און געהאלדזט זיי און דערביי ווידע
טראכט: „וועט כאטש די קראפט פֿון מיין ווילן ז
נוג, אז איך זאל קענען האלטן ווארט? וועט מ
האנט ניט א צימער טאן, ווען איך וועל זיך צורירן
מעסער צו מינע קינדער? גאט, גאט! גיב מיר פֿוח
ער קושט און פֿרייסט די קינדער, און די ארומיקע
אויף אים און ווינקען זיך איבער מיט א בייזן ש
ער וועט ניט אויסהאלטן — טראכטן זיי, — באַלד
ער זיך אפ פֿון זייניג וויינען“

— אויב דו קענסט מיר העלפֿן, טא וואָס וואַרטסטו? יצחק האָט אים געענטפֿערט, אז ער איז גרייט גלייך פֿרעטן צו דער אַרבעט, זאל מען נאָר געפֿינען אַ טישן, וואָס זאל געבן זײַן בלוט, און זאל מען שיקן צו אַהיים נאָך די אינסטרומענטן.

די דאָקטוירים און דעם פּויפּסטס לײַט האָבן פֿאַר-אַגען, אז זיי מוזן נאָכגעבן, און האָבן אזוי געזאָגט צוזאָם:

— פֿאַרבלײַב דאָ אַ ווײַלע און מיר וועלן שוין געפֿי-דעם נײַטיקן מענטשן און וועלן שיקן צו דיר אַהיים די אינסטרומענטן.

און זײַ האָבן טאַקע אזוי געטאָן. זײַ האָבן געלאָזן קן בײַם קראַנקן און צו אים אַהיים האָבן זײַ אוועק-יקט מענטשן מיט אַזאַ באַפֿעל:

— ברענגט אין פֿאַלאַץ אַרײַן דעם דאָקטערס אינ-זומענטן און אויך זײַנע קינדער; אויב ער האָט קיין ער נײַט, זאל קומען זײַן פֿרוי.

— מיר וועלן יצחקן נײַטן — האָבן די דאָקטוירים גע-כט — איבערצוגיסן דאָס בלוט פֿון זײַנע אייגענע ער. אויב ער האָט נײַט קיין שלעכטע געדאַנקען, זע ער זיך נײַט אַפּזאָגן איבערצוגיסן בלוט אַפֿילו פֿון אַ פֿאַרזיכערטן קינדער. ער וועט זײַן פֿאַרזיכערט און זע אַלץ טאָן, פֿדי די קינדער זײַנע זאלן לעבן בלײַבן. זע ער וועט זיך אַבער אַפּזאָגן דאָס צו טאָן, איז אַ סימן, זע ער האָט געהאַט בײַזע געדאַנקען. דעמאַלט דאַרף מען טײַטן, און נײַט נאָר אים, נאָר אַפֿילו זײַנע נאָענטע זאלע יודן...

די מענטשן זײַנען צוריקגעקומען און האָבן געבראַכט אינסטרומענטן און יצחקס קינדער...

די קינדער נעבעך האָבן געציטערט און געוויינט. האָבן זיך געהאַלטן איינער אַן דעם אַנדערן, זײַ האָבן געוואוסט וואוהין און נאָך וואָס מען פֿירט זײַ.

— איצט קענסטו זיך נעמען צו דער אַרבעט, — האָבן

— פֿון וואָנען ווײַסמױ אַזאַ מײַן מײַטל? —
געפֿרעגט — מיר האָבן קײן מאל נײַט געהערט
— איך האָב אױך קײן מאל נײַט געהערט
בײַז איך האָב עס אַלײן נײַט אױסגעפֿונען און האָב
אױסגעפֿראוואָרט — האָט יצחק געענטפֿערט.

— אַזױ! — האָבן זײך אַפּגערופֿן דעם פּױפּסט
— דאַס איז דײַן אײגענער אײַנפֿאַל! צײַ ביסמױט
זיכער, אַז דאַס װעט זײך דיר אײַנגעבן?
— איך האָב מײַט מײַנע אײגענע הענט איבער
בלוט און איך פֿאַרלאָז זײך אױף זײ.

— און דו געמסט זײך אונטער אַרײַנצוגײסן
אַדערן פֿון זײַן הײליקײט פֿרײש בלוט?
— יאַ, איך נעם זײך אונטער!

יצחקס װערטער זײנען נײַט געפֿעלן געוואָרן
פּױפּסטס דאַקטױרים. זײ זײנען אַפּגעגאַנגען אין
און האָבן צװײשן זײך אַזױ גערעדט: „מען טאַר נײַט
לאָזן יצחקן איבערגײסן דאַס בלוט! װער ווײַס?
װעט זײך אײַם דער מײַטל טאַקע אײַנגעבן?
װעט אױסהײלן דעם פּױפּסט, װעט מען אונדז מען
מאל נײַט רופֿן! דאַס לױנט אונדז נײַט!“

און זײ האָבן שטײלערהײט געזאַגט דעם פּױפּסט
זאַל זײך נײַט צוהערן צו די רײד פֿון אַ יײַדן. גאַנץ
װאַס פֿאַר אַ מענטש ער איז און װאַס ער טראַכט
דער פּױפּסט האָט אַבער נײַט געוואָלט שטאַרבן
זײנע דאַקטױרים האָט ער שװײן אױף קײן הײלף
האַפֿט.

— נײַן! — האָט ער געזאַגט — איך װעל
דער יײדישער דאַקטער װעט הײסן!
לאַנג האָבן נאָך די דאַקטױרים און דעם פּױפּסט

לײַט געפֿראוואָרט אײַנרײַדן דעם פּױפּסט. אַלץ איז
געווען אומזײס. דעם פּױפּסט האָט זײך נאָך גע
לעבן. זײַן לעצטע האַפֿענונג האָט ער געלײגט
יצחקן. ער האָט צוגערופֿן יצחקן צו זײך און האָט

האט דאך אזוי פיל שלעכטס געטאן די יידן, אומגע-
בט אזוי פיל אומשולדיקע... איך וועל זאגן, אז איך
קיין מיטל ניט, און ער וועט שטארבן...".

יצחק האט א קוק געטאן אויפן קראנקן; ער ליגט
אסער און קוקט אויף אים מיט אזוי פיל רחמנות, מיט
ווייטאג... ער איז איצט אזוי אומגליקלעך. א גע-
פון סיפן רחמנות נעמט דורך יצחקן. ער שווינגט
טראכט אלץ: „איצטער איז ער אומגליקלעך און
ך און ווארט פון מיר אויף הילף, מעג איך זיך דען
נגן אים צו ראטעווען? ער איז דאך מער ניט ווי א
ש. דאס שלעכטס וואס ער האט יידן געטאן פאלט
זיין געוויסן. וואס דארף איך באהאלטן מיין אויס-
גענעם מיטל? איך האב דאך געארבעט ניט פאר זיך,
פאר אלע מענטשן. איך מוז אים אויך קומען צו

"...!

און יצחק האט זיך אפגערופן צו די דאקטוירים:
— יא, איך האב א מיטל ווי אזוי אויסצוהיילן זיין
קייט!

די דאקטוירים האבן זיך זייער פארוואונדערט, דער-
דיק יצחקס ענטפער. זיי זיינען אלע געווען גע-
טע, און לויט זייער מיינונג, איז שוין פארן פויפסט
רפואה גיט געווען.

— וואס פאר א מיטל האסטו? — האבן זיי גע-
מ.

— מען דארף אריינגיסן דעם פויפסט אין די אדערן
בלוט! — האט יצחק רואיק געענטפערט.

די דאקטוירים זיינען נאך מער איבערראשט געווארן.
אבן אין ערגעץ קיין מאל ניט געהערט און ניט גע-
ט פון אזא מיטל. זיי האבן געהאלטן, אז אריי-
בלוט אין די אדערן פון א לעבעדיקן מענטשן איז אן
עגלעכע זאך, און זיי האבן גענומען טראכטן, אז דער
ער דאקטער האט געוויס באהאלטענע שלעכטע גע-
טע.

ער האט זי א קוש געמאן און איז ארויס
מענטשן פֿון פויפסט.

— קומט, — האט ער געזאגט, — איך בין גר
מ'האט געבראכט יצחקן אין פאלאץ. מען
אים פֿון איין זאל אין דעם אנדערן. די זאלן זיינען
מיט די רייכסטע נאבללייט פֿון שטאט. אויף איין
קיינער אפילו א קוק ניט געמאן. אט האט מען
אריינגעפירט אין דעם פויפסטס צימער. ער איז
און האט זיך ארומגעקוקט — א גרויסער צימער
דער וואנט שטייט א גרויס גאלדן בעט. אויפֿן בעט
א מענטש, א בלאסער, און גיט זיך ניט קיין רי
הענט אראפגעלאזן, קוים וואס די נשמה האלט ז
אים. ביים בעט שטייען מענטשן אנגעמאן אין ש
און ריידן שמיל צווישן זיך.

מ'האט צוגעפירט יצחקן צום בעט און אים א
זאגט:

— דאקטער יצחק, זיין הייליקייט דער פויפסט
געפערלעך קראנק. צי קענען דיניע קענטענישן א
חכמה אים באהילפֿיק זיין?

2

יצחק איז צוגעגאנגען געענטער און האט אנגע
אויסצוהערן דעם קראנקן. ער האט פֿונאנדערגע
די דאקטוירים, וואס האבן אים פֿון פֿריער אן קוריר
זיי האבן אים דערציילט, אז דעם פויפסטס קראנקיי
א געפערלעכע און קיין מיטל איז ניטא צו איר.
האט אבער גלייך דערקענט דעם פויפסטס קרא
דער פויפסט איז געווען זייער בלוטארעם. אים א
היילן מוז מען אין די אדערן זיינע אריינגיסן פֿריש
— נו, וואס זאגסטו, יצחק? — האבן גע
די דאקטוירים — האסטו א מיטל אויסצוהיילן
פויפסט?

יצחק האט א קוק געמאן אויף זיי און האט זי

בראטן. אפֿשר מיר איז נאר דאס פויפסטס זיין

צו טאג, — איז יצחק איין אונט געזעסן בני זיך אין
ער און האט געארבעט.

פלוצעם האט זיך דערהערט א שטארקער קלאפ אין

— עפנט! עפנט גיכער! — האבן זיך דערהערט קולות
אם.

לאה איז צוגעלאפן צו דער פיר, האט זי געעפנט און
אפגעטראטן פארוואונדערט צוריק. פאר איר איז
שאנען עפעס א מענטש אין רייכע סאמעמענע קליי-
און הינמער אים — נאך עמלעכע אין באגילטע פאנ-
און אין שטאלענע העלמען, מיט שווערדן בני די
און מיט שפיון אין די הענט.

— דא וואוינט דער דאקטער יצחק? — האט גע-
ט דער מענטש אין די שווארצע קליידער.

לאה האט זיך אזוי דערשראקן פאר די אומבאקאנטע
אז זי האט א ווארט ניט געקאנט ארויסדיידן. די
האבן יעמאלט געוואוינט אין באזונדערע גאסן, אין גע-
און אין די דאזיקע געמאס פלעגט מען זעלטן ווען
צוואפנטע מענטשן.

— זיין הייליקייט, דער פויפסט אינאצענט דער
ער, האט אונדז געשיקט אהערצו, מיטן באפעל צו
גען אין זיין פאלאץ דעם דאקטער יצחק. — האט
גט דער אומבאקאנטער.

אז לאה האט דערהערט די ווערטער, האט זי זיך ביי-
פונאנדערגעוויינט. זי האט געוואוסט, אז ווען מען
א יידן צום פויפסט, איז עס ניט קיין אנוואג אויף

זי איז אריין צום מאן, האט אים דערציילט, אז מ'איז
מען צו אים פון פויפסט, און האט זיך נאך שטארקער
ינט.

— וואס וויינסטו, לאה? — האט זי יצחק געטרייסט
דען איז דאס דאס ערשמע מאל, אז מען רופט מיך

אזוי איז די פאלאץ פון די רויכע

— דאנקען גאט! — האט יצחק יעמאלט
— א האלבע ארבעט איז שוין אפגעטאן!

פדי צו זיין זיכער אין זיך אליין, האט ער
מאל צוואנציק איבערגעהזרט די פרואוון. אלע
האבן זיך איינגעגעבן. דעמאלט האט ער אפגעוויש
שווייס פֿון זיין פנים און געזאגט:

— מ'איז דא א מיטל אויסצוהיילן בלוט
מענטשן. מען קען איבערגיסן בלוט פֿון איינע
דעם אנדערן; איך האב דאס אליין געזען, אליין מיט
אייגענע הענט געמאכט, איך בין דערגאנגען דעם
און קיינער וועט מיך שוין נישט קענען איבערריידן, אז
נישט אזוי.

יצחק האט זיך זייער געפֿרייט מיט דעם וואס ער
אויסגעפֿונען. ער איז צוגעגאנגען צו זיין פֿרוי און
איר אויך אנגעזאגט די פֿריילעכע ניס:

— פֿריי זיך, לאה, — האט ער געזאגט צו אי
א שיינענדיק פנים, — איך האב געפֿונען א נייעם
ווי צו היילן קראנקע. איך וועל אהרנען געזונט
און ער האט איר דערציילט אלץ וועגן זיין א
לאה האט זיך געפֿרייט צוזאמען מיט אים.

— מארגן, — האט יצחק ווייטער געזאגט, —
איך אריינגיסן אין אהרנס אדערן פֿריש בלוט, און
מיין האנט וועט נישט א צימער טאן, בין איך זיכער
אהרן וועט זיין פֿריש און געזונט!

— זאג מיר, מיין שווערער, האט לאה געפֿרעגט
צי ביסטו טאקע זיכער, אז דיין האנט וועט נישט א
טאן?

— שרעק זיך נישט, לאה, — האט זי יצחק בארוי
— נישט צום ערשטן מאל קומט אויס צו האלמן
מעסער אין האנט! — ער האט זי א קוש געטאן און
אריין צו זיך אין צימער.

ווען דער אלטער אהרן האט שוין געהאט דו

גער קען שוין קיין פֿריש בלוט אין זײַנע אַדערן ניש
זינגיסן! ...

יצחק האָט איבערגעבונדן דעם קראַנקן די וואונדן.
דער אַלטער איז געלעגן אָן אַמעס, די אויגן פֿאַר-
בט, די הענט אַראָפּגעלאָזן ...

יצחק האָט געקוקט אויף אים און האָט צו זיך אַליין
עדם:

— ניין, מ'טאַר אים אַזוי ניש לאָזן! מען מוז פֿאַר אים
זינען אַ רפואה! ער האָט פֿאַרלוירן אַזוי פֿיל בלוט ...
ב ער וועט אַפֿילו יאָ קומען צו זיך, איז אויך זײַן לעבן
לעבן ניש, — אָן בלוט וועט ער לאַנג ניש צײַען ...
מוז פֿרוואַון איבערגיסן אין זײַנע אַדערן בלוט פֿון
צווייטן מענטשן! ... אמת, קיינער האָט דאָס נאָך
ד מיר ניש געמאַן, נאָר איך מוז דאָס טאָן! אפֿשר? ...
ער וועט זיך דאָס מיר אַינגעבן? און אז דאָס וועט
מיר אַינגעבן, וועל איך דאָך קענען אויסהיילן פֿון
טאַרעמקייט אַזוי פֿיל מענטשן! ...

יצחק האָט געוואוסט, אז די אַדערן, אין וועלכע דאָס
פֿליסט, זײַנען געבויט בײַ די מענטשן און בײַ די
ת אויף איין שטייגער. ער האָט גענומען צוויי קי-
עך (RABBITS) האָט אויסגעצאַפט פֿון איינעם אַ סך
און אַריינגעגאַסן עס אין דעם בלוט פֿון צווייטן קי-
עם. עטלעכע טעג נאָך אַנאַנד האָט ער געמאַכט אַזוינע
און. אַהרן איז דערווײַל געלעגן אַ פֿאַרחלשמער. דער
מער האָט געאַרבעט מיט אַלע פּוחות און האָט געהאַט
זינען נאָר איין זאַך — ווי אַזוי צו ראַטעווען אים פֿון
די ערשטע פֿרוואַון האָבן זיך ניש אַינגעגעבן:
עטלעכע מינוט אַרום נאָך דער אַפּעראַציע פֿלעגט
קיניגל פֿאַרן. ביסלעכווייז אַבער האָט זיך יצחק
געלערנט די זאַך, און ענדלעך האָבן זיך זײַנע פֿרוואַון
ד גוט אַינגעגעבן. ער האָט אַזוי קונציק איבערגע-
ן דאָס בלוט פֿון איין קיניגל אין דעם אַנדערן, אַז
ע זײַנען געבליבן לעבן.

יצחק האט גלייך דערקענט דעם אלטן. ד
געווען אן ארעמער ייד ר' אהרן, וואס פלעגט א
אריינקומען צו אים.

יצחק איז ארויס אויפן גאס און האט געפֿרעגט
ס'האט פֿאסירט.

— אן אומגליק, א גרויס אומגליק! — הא
אים געענטפֿערט — דער אלטער ר' אהרן ש
אוועק... ער איז אראפגעפֿאלן פֿון א לייטער
האבן אים געפֿונען אין א טייך מיט בלוט.

יצחק האט געהייסן אריינבראנגן דעם אלטן
אין שטוב.

דער דאקטער האט זיך געשמעלט לעבן קראנט
די קני און האט אים גענומען אויסהערן און אר
דער אלטער ר' אהרן איז געווען אין גאנצן בלוי. ע
פֿארלוירן זייער א סך בלוט. עס האט אויסגעזען,
אט שטארבט ער.

— ס'ארט אומגליק, ס'ארט אומגליק! — הא
מענטשן געבראכן מיט די הענט — ער שטארבט
אוועק, ר' אהרן! ...

אלע האבן אים זייער ליב געהאט, דעם אל
אהרנען, ווייל יוד איז געווען זייער א גוטער און זיי
ערלעכער מאן. זיינער האט אים אבער איצט ג
קאנט העלפֿן.

באלד האבן די ייִטיקע מענטשן פֿארלאזן דעם
טערם הויז, און דער דאקטער מיטן קראנקן זיינען
בליבן אליין.

ר' אהרן איז געלעבן א בלאסער און א קאלטער,
ווי א מת.

דער דאקטער איז געשטאנען איבער אים און
געטראכט:

— אט שטארבט ער אוועק, ר' אהרן! אט ש
אוועק אזא וואוילער מענטש! ניסא קיין מיטל א

מיט פֿיר הונדערט יאָר צוריק האָט געלעבט אין דער
 מיט רויס אַ ייִדישער דאָקטער מיטן נאָמען יצחק.
 דער דאָקטער האָט געהאַט אַן אייגן הויז און
 דאָרטן געוואוינט מיט זײַן פֿרוי לאַה און מיט צוויי
 דער יינגערער זון איז אַלט געווען צען יאָר, דער
 גרער האָט געדאַרפֿט ווערן צוועלף יאָר אַלט.

יצחק איז געווען איינער פֿון די בעסטע דאָקטוירים
 דרום, און דעריבער פֿלעגן צו אים קומען זייער אַ סך
 נקע, יידן און קריסטן. יצחק פֿלעגט קיינעם נישט אָפֿ-
 אין הילף. ער האָט אַלעמען געהיילט. די רײַכע
 און אים באַצאלן פֿאַר זײַן מי; אַרעמע לײַט פֿלעגן נאָך
 אים באַקומען מתנות.

יצחק איז געווען זייער אַ געלערנטער מענטש, אַבער
 האָט פֿאַרשטאַנען, אז דאָס וואָס ער קען איז נאָך אַליץ
 ק. ער האָט פֿון אַליץ געוואַלט וויסן — ווי אזוי עס
 עגן זיך איבערן הימל די זון, די לכּנה און די שטערן;
 אזוי עס וואַקסן די ביימער און די גראַזן; וועלכע גראַזן
 זון ניצלעך פֿאַרן מענטשן און וועלכע — שעדלעך; ווי
 געבויט דעם מענטשנס קערפּער, פֿון וואָס קומען
 שיידענע קראַנקייטן, ווי אזוי דאַרף מען די דאָזיקע
 נקייטן היילן.

שעהן לאַנג פֿלעגט יצחק אַפּוּזן איבער די ביכער און
 טראַכטן וועגן די אַלע פֿראַגעס.

איינ מאל אין אַוונט איז יצחק געזעסן בײַ זיך אין
 ב און האָט געלייענט אַ בוך. מיט אַ מאל האָט זיך
 הערט פֿון גאָס עפעס אַ געשריי און אַ טומל. יצחק
 געעפֿנט אַ פֿענצטער און האָט דערזען ווי צו זײַן
 לאַזן זיך אַ סך מענטשן. פֿאַרויס טראַגט מען אויף
 צמל עפעס אַן אַלטן מאַן. דער אַלטער איז אין גאַנצן
 צאָסן מיט בלוט. ער ליגט אויפֿן בעטל מיט פֿאַר-

קינדער-רינג-בובליאָמעק

אַ מעשה
מיט אַ ייִדישן דאָקטער

פֿון

נ. רובאַקין

ייִדיש פֿון

ש. באַסאַמסקי

•

COPYRIGHT, 1945

BY

FARLAG ARBETER RING

OF THE

EDUCATIONAL DEPARTMENT

OF THE WORKMEN'S CIRCLE

175 E. BROADWAY

NEW YORK 2, N. Y.—

Printed in the U.S.A.

אויסגעזעצט און געדרוקט אין „פאַריש פרעס“

end by PARISH PRESS, 155 W. 25th St., N. Y. 1, N. Y.

נ. רובאקיין

אַ מעשה

מיט אַ ייִדישן דאָקטער

ייִדיש פֿון

ש. באַסטאַמסקי

אַרויסגעגעבן פֿון

פֿאַרלאַג „אַרבעטער־רינג“

בני דעם בילדונגס־קאָמיטעט פֿון אַרבעטער־רינג

נ. רובאסיז

א מעשה
מא יידישן דאקטער